

La poesia de Teresa Colom

L'aventura poètica de Teresa Colom sembla determinada per circumstàncies vitals que al ciutadà acomodat en el tòpic li poden semblar inhabituals, tot i que bé es podria preguntar què es pot considerar habitual en la pràctica de la poesia, que per definició s'escapa —o s'hauria d'escapar— de tal ordre de consideracions. A la vista de la seva biografia, és fàcil pensar quina relació hi ha entre la poesia que practica Teresa Colom i la seva feina com a experta en finances, feina, d'altra banda, que va deixar ara fa set anys. Alguna n'hi deu haver, o més aviat seria difícil que no hi fos, perquè els humans que no som ens monolítics, no som tampoc ens formats per fibres i aspectes desconnectats els uns dels altres, però del que no es tracte tampoc és de tirar de psicologismes fàcils i reductius. Un aprèn amb el pas dels anys allò que amb escepticisme havia llegit a les teories: que les causalitats entre factors en contrast —en el cas de Teresa Colom serien l'activitat professional en el món de l'economia d'una banda i la poesia de l'altra— no sempre són tal com s'havien imaginat, i que en la vida tot allò que és excusa i fugida de responsabilitats s'acaba descobrint que, senzillament, no era cert. Atenció i prudència, per tant, en l'ordre de les causes i els efectes.

El lector es queda, per tant sense saber com hauria estat —i si hagués estat— la poesia de Teresa Colom sense la feina a una empresa de finances, i no gaire amoïnat pel que li canviaria en la percepció si ho sabés. Del tòpic n'extrauríem fàcilment que la professió triada i més tard abandonada per Teresa Colom conforma el món de l'objectivitat, de l'exterior i la disciplina de la matèria, i que en la poesia hi ha la subjectivitat, els sentiments i la disciplina de l'esperit. Però deixant la teoria i anant als poemes, que és el que aquí interessa,

es veu de seguida que no és tan fàcil de deslligar la brega amb el món de cap aspecte vital, ni apartar-lo de les seves crueses:

l'esperança és terra que hem tingut entre els dits

diu la poeta, i s'omple el món de presències ambígües, de nenes-jo que podrien formar part d'un teatre de terror per la presència espectral i el joc pervers de l'entitat individual, ara autocontemplativa, ara envoltada de xiuxiuejos proclius a la múltiple personalitat, al cap i a la fi suggestivament, bellament psicotitzant:

totes tenen la meva cara
són calcades a mi
però no m'enganyaran

Per la combinació del mirall i el calidoscopi es conforma una poesia evocativa i melencòlica, feta de sensacions, matèrica,

la memòria comença quan les certeses són sensacions

amb múltiples i repetits efectes i objectes —elements de construcció, vidres, morter, parets, pintura, pany de porta, claus, casa, finestra—, parts del cos —amb operacions ocasionalment sagnants i doloroses—, animals totèmics, quasi heràldics —rata, aranya, pollastre, llop, tortuga, formigues, la gasela final programadament condemnada a fugir d'un guepard que (potser) també som nosaltres—, que ja apareixien en d'altres moments de la seva obra.

Cal assenyalar la rellevància la dimensió musical de la poesia de Teresa Colom, el fet que ella mateixa és una recitadora molt efectiva i que els seus poemes, o la majoria, estan pensats per ser dits en públic. És també rellevant, per tant, el valor de partitura que la poeta atorga als seus textos, i en el cas d'aquest llibre l'opció de presentar-los molt oberts, sense puntuació (ni majúscules) i supeditada a la respiració la cadència, de manera que l'absència d'acotacions

prosòdiques no és una preexistència formal autoimposada sinó la conseqüència lògica de la retòrica del discurs —entia non sunt multiplicanda—, i de la llibertat, en part enganyosa, potser enverinada, que la poeta atorga al lector.

Teresa Colom posa en relleu la distància com l'element promordial de la melencolia, no en el sentit de llunyania, sinó de mesura de la separació entre allò que es diu i la veu que ho fa, i entre el conjunt de les dues coses i el lector, un paràmetre sentimental per descomptat. Des dels elements concrets es diria que el conjunt del llibre fluctua argumentalment entre la glossa lírica que en la tradició poètica occidental regira la tragèdia del jo d'una banda, i de l'altra la mort com a tema i com a emblema. Més enllà de la declaració del títol, el lector s'adona —més aviat o més tard, queda per cadascú— que la mort és el centre temàtic al voltant del qual es mouen la resta d'elements; la mort, el dol. Aquest llibre és un plant, que en dirien els medievals, un tombeau els francesos:

mentre desfilava el dol en silenci
ens vam fer amb el lloc més reconfortant del local
escoltàvem música i sosteníem combinats que ningú veia

La dimensió tràgica no cedeix a la solemnitat dels grans edificis simbòlics, sinó que acaba reflectida en una subtil quotidianitat, no exempta de components màgics en el sentit literari del terme:

ens va costar abandonar aquella profunditat
et miràvem
tu amb un vodka amb taronja a la mà
també et miraves

La poeta és un tafur que, com un mestre de matemàtiques, planteja al lector un problema pràctic, i li mostra, o més aviat li insinua solucions diverses, algunes enganyoses, joganeres, però no amb

jocs per riure sinó, estrafant les evidències en forma de sarcasme,
per no deixar de tremolar:

no escrivim sobre la mort només sobre la vida
els morts no escriuen
com tampoc el pollastre que ara és a la cassola
coneixia la recepta
vers rere vers escric sobre la vida
ho podria fer sobre la lluna els ocells o la primavera

En la primera conclusió, la del poema al qual pertany el fragment anterior, la poeta diu que tria no escriure, però és l'elecció que respon a la circumstància condicionada pel moment, no pas una resolució de fons. Seria apropiat sostenir que Teresa Colom —com a poeta— és nihilista? Deixo que ho decideixi, si li plau, qui la llegeix. Si no he perpetrat una lectura esbiaixada dels seus versos, diria que la resposta de la poeta, no necessàriament al final del llibre, opera dins de les regles de l'estil transcendental —tot i que la seva poesia ho és, inequívocament, de la immanència—, de forma del tot coherent amb el conjunt en la sempre efectiva retòrica de la precarietat:

són com aquestes claus que volten per casa
que no corresponen a cap pany
van ser la clau de l'escala o la del pis
però la clau ja no obre ni tanca
la porta no existeix

Miquel DE PALOL
B., desembre de 2011

Roses

el venedor pakistanès ofereix roses tristes
els clients del restaurant li giren la cara i interposen la mà
l'home de camisa blanca cabell negre i pell llunyana
els destorba
entra en un bar de copes on els combinats estoven les
[parelles

 i ven sis roses
roses captaires que accepten la voluntat
les cuines tanquen els aparcaments es buiden
recolzat a la persiana d'un local encara tebi
 llisca fins a la vorera
la lluna tampoc duu monedes
i en el silenci de la matinada
espera escoltar les passes d'una parella
 que no temi obrir la cartera enmig del Raval
i li compri les darreres roses
 abans que morin sense sentir-se flors

Soga

una soga penja del cel
es perd en l'univers en el silenci
en l'abismal vertigen inconcebible
una corda lligada al punt on tot comença
una soga penja del sostre

Tundra

el tros de carn encara fa l'olor de la meva mare
el predador l'ha devorada i mentre creueu la tundra
no tinc a qui seguir
la daga és a la meva mà
en l'acarnissament contemplo el meu desànim
sé que les dues podem prosseguir vers les pastures
el coll que intimido també és el seu